

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 12.

V Ljubljani, 15. junija 1877.

Tečaj XVII.

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

12.

Ali prepričanje? Kako lahko to omahne. Pridejo leta, pride čas, ko vidijo ti ljudje, da z ljubeznijo do domovine ne pridejo nikamor. Skerb za vsakdanji kruh je od dne do dne večja, in potem „lahko noč“ prepričanje, „lahko noč“ domovina. Sramotno je pač za človeštvo, da se dá tako lahko odverniti od prepričanja, kterege se je navzelo z materinim mlekom. Menim, da ne bo nihče tako prederzen, da bi rekel, da ljubezen do domovine ni čisto naravni čut. Ako pa ljubimo koga, nam so dragi pa tudi oni kraji, v katerih smo bivali kedaj ž njim. Zakaj se pesniki, ki ljubijo, tako radi spominjajo v pesnih bistrh potočkov, ob katerih so se sprehajali s svojimi ljubicami; zakaj jim je ljuba hiša, v kateri stanuje kraljica njihovega serca? — Odgovorite na to kozmopolitje in nevtralni ljudje. Ako se vam zdi, da je to čisto naravno, zakaj ni tudi ljubezen do domovine naravna?

Človek se tako rad nagiba k slabemu. Mora se mu tedaj kazati v besedi in dejanji to, kar je pravo. Potrebno je tedaj tudi, da se uči ljubiti domovino. Ako se pridiguje po cerkvah ljubezen do starišev, se mora zvonaj ravno tako učiti ljubezen do domovine.

Nespametna je tudi misel, da se mora narod, ki še ni veliko napredoval, kar tako nagniti ali podvreči više omikanemu, celo v njega se stopiti. Zakaj se pa niso stari Rimljani pogerčili, ker je bil gerški narod više izobražen? Prav je, ako se uči kaj narod od družega, ali zato se mu ni treba potujčiti. Ali se niso učili Nemci tudi marsikaj od Fran-

cozov: a postali vendar niso Francozi. Ali lepo ni, da se zdaj norčujejo iz njih; hvaležnost ostane vendar le lepa čednost.

Najvišjo stopinjo pa doseže ljubezen do domovine, ako nima človek ničesa upati od nje, ako ima prestatu zaradi nje bridkosti in zaničevanja, in ako ga ne odvernejo od nje vsa plačila in častne oblube. Jaz sem že rekel, da mora vsakdo ljubiti mater, ako je tudi beračica, isto terdim tudi o domovini.

Kdor pa ljubi domovino, ji je pripravljen darovati svoje blago in premoženje, celo samega sebe, ako je treba. Da pa kdo to prostovoljno stori, jo mora ljubiti iz prepričanja, on mora biti pa tudi značaj, da ne omahne, ako mu nasprotujejo ovire. Da je pa tako malo tacih ljudi, to zakrivljamo z odgojo.

Že v prvi mladosti mučimo otroka s pojmi in besedami, katerih ne razume in razumeti ne more. Tako mu tudi kvasimo mnogo o ljubezni do domovine, preden vé, kaj je domovina. On nas znabiti tudi vidi, da jo mi ljubimo; ali vidi tudi ljudi, ki je ne ljubijo, ki se norčujejo celo iz nje. Takoj jame dvomiti, komu naj sledi. Celu taki ljudje so, ki pravijo otroku: Reci! da si Slovenec, in dal ti bom krajcar. Za denar se stori marsikaj, posebno je pa otrok takoj pripravljen, ker mu je denar zmiraj kaj novega. Drugoč mu reče zopet kdo: Reci, da nisi Slovenec, in dam ti dva krajcarja. Otrok pravi, da ni. Ljudje se mu pa smejejo. Raje naj bi se jokali nad njim in nad svojo nespametjo. Ako se govori sploh kaj o domovinski ljubezni, se sme to najmanj mlademu otroku. Ponavljam še enkrat, da mora prava ljubezen do domovine vzrasti iz prepričanja. Ali pa zamoremo otroka z dokazi prepričati, da mora ljubiti domovino? K večjemu mu zamoremo reči: Ti moraš ljubiti domovino, ker je to lepo. Nič nismo izgubili s tem, če jo začne otrok še le s dvanajstimi ali štirinajstimi leti ljubiti, saj bo potem prav vedel, zakaj jo ljubi, in nismo potem v nevarnosti, da jo zataji za dva krajcarja.

No, bodo dejali nekteri; ti si postavil v zvezo ljubezen do matere in do domovine; ali se otrok tudi ne sme učiti ljubezen do matere? — To je gotovo, da se mora. Saj mu je pa tudi lože dopovedati, zakaj mora ljubiti mater. Ona mu daje kruha, ga oblači, ga položi v mehko posteljo; za to ji mora biti hvaležen in jo ljubiti. Mater ljubiti, se mora učiti, p. eden se pride do domovinske ljubezni; kajti s prvo ljubeznijo se otrok pripravlja na drugo.

Ko se nauči brati, mu dajemo v roke knjige, ki nikakor niso za njegovo starost, tedaj mu tudi niso koristne. Mi sami ne vemo njihovega zadržaja, kar je zelo napačno. Toliko pametni so vendar nekteri, da mu ne dajo romanov, ampak le knjige, ki imajo na platnicah zapisano: povest za mladino. Kolikrat se pač goljufajo taki, ki le po napisih sodijo spise. Pa to že ni toliko, ako sami sebe goljufajo, hujše je, ako

je ogoljufan posebno otrok. Spisi za mladino so tudi jako različni. Povest, ki jo razume dvanajstletni deček, ni za šestoletnega. Otrok, ki je kaj tacega bral, si to raztolmači po svoje, seveda vse napačno. Nam se pa tudi ne zdi vredno, mu razlagati tega. K večemu se mu nasmehljamo, ako ga slišimo, kako nam to, ali ono pripovedujejo. On resnično ne vé, ali imamo mi prav, ali knjiga, ktero je bral. Mi imamo sicer pri njem nekaj veljave, ali tudi knjiga je ima. Lehko mu je reči: Tako je, kakor sem jaz povedal, saj stoji tako zapisano v knjigi. Na tak način odgojamo ljudi, ki niso stalni v nobenem predmetu, ki nikdar prav ne vedó, je-li pravo to, ali ono. Celó življenje jim poteče v vedni dvomljivosti, iz enega ekstrema padajo v drugega, obračajo se vedno na tisto stran, od ktere veter hujše piha, in nazadnje gredó iz sveta ne vedóč, zakaj so bili na njem, kakor niso vedeli pri rojstvu, zakaj so prišli na njega.

In ko odrastejo, bero knjige in časopise, ki pišejo za in zoper domovino. Ker smo jih pa navadili že v mladosti, da dvomijo, se jim vsadi v glavo še večí dvom. Tako nastanejo nevtralni ljudje in kozmopoliti. Nevtralni ljudje si ne upajo, tem ne onim prav dati; kozmopoliti dajo pa vsem prav in nikomur.

V mladosti je marsikdo navdušen za domovino, ali v poznejih letih je njen najhujši protivnik. V mladosti kriči: živio narod, živela domovina! v poznejih letih ravno nasprotno. Komu je pripisovati ta prememba? Tu je dvoje mogoče. On je prišel komu v roke, ki ga je predelal tako, ali so ga pa prisilile „skerbi krušne“, da ravna tako. V prvem slučaju smo krivi mi, ki smo ga odgojali tako, da ni mogel nikdar priti do stalnih misli, v drugem pa sam. O prvem sem že govoril, o drugem pregovorim pa sedaj. — Njegovo stanje je odvisno od družih. Oženil se je tudi, ter si nakopal v kratkem času kopo otrok na glavo. Ti vpijejo: oče kruha, kruha, lačni smo! ali kako jim ga dati, kje ga vzeti? Denarja mu je treba več kot prej; kje naj ga vzame? Vsak način, vsaka pot, po kateri ga doseči upa, mu je dobra. Smilijo se mu ubogi mali červiči, ki se mu krivé gladni in objokani pod nogami. Njih vpitje: oče, dajte nam kruha! mu seka serce! V kotu čepi njegova soproga, mati otrok, slabotna in shujšana. Lakota ji je vzela vse meso raz lica, roka nima več moči, da bi opravljala navadna domača dela. Oj, ubogi tak oče! Ali hoče jih zapustiti — no to bi bilo prestrašno, pomagati jim hoče ubogi mož. Pomagati jim mora, kajti on je njihov rednik. Obupan pravi: Domovina, ktero sem ljubil, za ktero sem se poganjal, mi ne da nič. In gre in proda svojo ljubezen. Oj, ljubezen, ktere ne more kupiti nihče, a proda jo tako lahko.

Ljubezen do samega sebe je pa tudi prirojena človeku. In ta ljubezen stemní dostikrat vse druge. Vsak hoče imeti vedno več, hoče postati vedno kaj več. V marsikterem obziru je to dobro, ali dostikrat

napačno. Tudi pri tej želji so mu dobre vsaktere sredstva. Odpustiti se zamore človeku, ki je v veliki sili zatajil domovino; ali nikdar onemu, ki jo je iz prevelike ljubezni do samega sebe.

Ta stvar se mora tudi zboljšati. Kaj je storiti? Treba je začeti že z otroci. Učimo jih zadovoljnosti, ki je polovica srečnega življenja. Človek ni nesrečen, ako ima malo, on je nesrečen, ako so njegove potrebe večje, kot njegovi dohodki, in srečen, ako je oboje enako. Ne dajajmo tedaj otrokom denarja v roke, on je zapeljiv. Celó zato jim ga ne dajmo, da se navadijo varčnosti, ktera se tako lahko spremeni v skopuharstvo. Tudi zato jim ga ni dobro dajati, da ga razdele med uboge, kajti oni ne vedo ločiti, kateri so v resnici ubogi. Dovolj je, ako otroci nas vidijo dobrote skazovati. Dajmo jim jedil le toliko, kolikor jim jih je neobhodno potreba, da se nasitijo; ali nikdar čez mero. Tudi predrage igrače se morajo odpraviti. Otroku je pač vse eno, ali ima palico, ktero jaha, ali lesenega konja; deklici je punica iz cunj ravno tako ljuba kot porcelanasta; svitla gumba od očetove sukneje jim je toliko kot cekin. Ako želé otroci kaj več, ne dajmo jim, pa je. Tako morajo biti zadovoljni s tem, kar imajo, saj nimajo upanja, da dobé kaj več.

Pred vsem pa bodimo sami verli patrioti. Le kar imamo sami, moremo dati drugim. Z izgledi se doseže več, kakor z golimi pravili in pridigami. Učitelj mora biti patriot, uči pedagogika. Od njega se pač vse tirja. Zato smo pa tudi opravičeni to tirjati od vsacega, najbolj pa od vseh tistih, ki se bavijo z otroško odgojo. (Dalej prih.)

Dr. Jakob Zupan.

c) V „Carinthia“ l. 1832 št. 9 je s pomenljivim letnico kažočim naslovom po slovénsko in némško zapel:

FranV CraLIV ILIrIanoV
MnogoLetle PrIDraVLIanoV.

(Franz, dem Könige Illyria's

Wünscht der Drave Volk der Jahre viel.)

Od Matraja tje do Pole
Tebi god obhajamo:
Marki v hrib, otoke, dole
Tebe mnogoletijo.

Kak narodi ropotajo
Nam okoljnokolj mejá!
V eno mèr Dravljani dajo
Mirniga primir duhá.

Kar nam kronike povejo,
Virni vajvodam, Bogú,
Od Rudólfidov pojejo:
»Ni dobrejiga rodú,

Ne med vodji Alemanov,
Ne med juga vladiki,
Ne med kralji Gal-Britanov,
Ne med jutra emiri.

Néhajte okrog valovi
 Nemiriti Franov dom!
 Med blagrenimi bregovi
 Vedno tekla Drava bom.«

V št. 12 pa je spet po slovensko in nemško sestavil umetno vezilo:
 O godí Jega Ekscelencije Gospoda Gospoda Baron **Jožef Kamilo Šmid-**
burga, dedniga Točaja Trierskiga, c. k. skrivniga Svetvavca, Poglavarja
 Kraljestva Ilirskiga, itd. itd. itd.

Dravljanam Savljani.

DrAVI . s**LoVINCI** . sa**MI** . **LeI** . p**ILI** . **LIV** . sa**VI** . Ioš . p**IeIO**.

Réke slovensko imé, derfilo pomeni valóvo**V**:

Áli bi Gèrki, , Latín kaj boljga povedati znal**I**?

Vi, mi ljud ene kerví, široko rasjanih Slovenk tro**P**!

Áli mar bilbi Ljubélj ljubézni branilo sestram**A**?

Crajne, Karintje celé, Kamilo Ti Šmidburg! vezilni**C**.

Dáde Franc Tebe, Barón! edínit' sosedov dežel**E**:

Ej! ej! ljubimec obeh Točaj Tvoj predrimljanski Trie**R**!

Jožef Ilirji glavár, sin Čehije, slava Slovence**V**,

Sebi da v Kočni poslòp zidati obojim vabil**O**;

Áli ne bode takó Savljanov z Dravljani celjive**C**?

Vam poverniti željí, Celovčani! zlahtin ljubezi**N**:

Áli mar Krajna ne vé sprejéjta toljkajne lepot**E**?

V prvo k **Vam** z dalí poslán, tuj, bil je koj sredi prijatlo**V**.

Enkrat Vas vidim, sercé Vas moje se precej ovil**O**.

Duh Vaš krotak, ljudomil, komú se ne bode prikupi**L**?

Nekdej bil je Korotàn Vajvodski raširjen celé le**S**.

Ondi Karnersko morje kerstili krog Istre, krog Réke**E**.

Ljuba Ljubljana sloví, kar Marku Beneški lev neha**L**.

Ena zdej mati Krajnic, Ziljank, oh! razdruženih dolg**O**.

Sežimo, bratje! v roké si! bode naj zavét naš veči**N**.

Lave, Kerk naju vodé zedinjene zopet, ko najpre**D**.

Obedveh primik slovén iz desčikov naših besed**E**.

Vindam je lava mostik, so kerki ikriša potoko**V**.

Eniga bili kardél smo Svete — Gospejniga stol**A**.

Naši tam vodja dobé sred polja, sred Vaših očako**V**.

Cenit' kdo more dovolj starine toljkajno pomen**A**?

Oh! oh! unuke budi, ak našim podobin ded vite**S**!

Vidi rad Emin obraz rod vedno pokorin, Bog! teb**I**:

Rad Valvazorja spomin ponavlja rod gorejne Drav**E**:

Ega dni naš bil patrón Vaš nikdar pozabljeni Ungna**D**.

Cadar bo Jožef Barón Kamilo, Ilirje dobrotni**C**,

Abramu v lóni sedèl, s Karintijo bode še Krajna**A**

Péla za-Nj hvalo Bogú, unukam unukovih 'nuko**V**!

Ie li, vsim gotov služít', razalil, Ilirci! Vas, kog**A**?

Vekome rod naj cvedè Šmidburgov, Jehova lét vlada**R**!

ObLagroVátI . po**VsoD** . **Cjer** . **bVde** . **V** ostro**VIV CoLj**, naro**D**!

Zur Geburtsfeier

Er. Excellenz des Herrn Herrn **Joseph Camillo** Freiherrn von **Schmidburg**, Erbschenk's von Trier, k. k. geheimen Rath's, Gouverneur's des Königreich's Illyrien, u. u. u.

Den Dravern die Saver.

Drave's Raß tranken eh'dem nur Slaven, dich, Sava! stets wehrend.
 Slavisch bist, Drave! benennt du, Strömung ist deine Bedeutung:
 Könnte dich wohl der Hellen, der Römer genügender deuten?
 Draver sind eines Geschlechts mit Savern so zahlreicher Slaven!
 Sollte des Loibels Aufwurf die Schwestern einander entfremden?
 Craina's, Carinthia's Band bist, Schmidburg Baron, Du! geworden.
 Vater Franz einet durch Dich zwei Länder verbrüderter Nachbarn.
 Ja! ja! in beiden beliebt ist, Trier! dein erblicher Mundschent!
 Joseph, Illyria's Chef, Sohn Tschechia's, Ehre der Slaven,
 Kotschna erbaut Er ein Haus zu laden hin Kärntner und Krainer.
 Wird Er nicht heilend hiedurch so Sava's als Drava's Anwohnern?
 Liebe erwidern will Er, der Edle Dir, Stadt an der Glina!
 Wohl ist's der Craina bewußt, wie schön du Camillo empfangen,
 Fernher nach Kärnten gesandt, hast Du Jhn bewillkommt so freundlich!
 Klagenfurt! einmal geseh'n, lieb hast Du gewonnen mich ewig!
 Dein zuvorkommend Gemüth, wen sollte es wohl nicht entzücken?
 Einst ging des Kärntner's Gebiet weit über die Gränzen Nemona's.
 Istria's Meer gegen Tersat hat's damal Carnero benennet.
 Laibach, das liebe, erblißt, seit, Marco! dein Löwe nicht herrschet,
 Kärnten, Krain, lange getrennt, sind brüderlich wieder vereint.
 Reichen einander die Hand wir, ewiges Bündniß zu schließen.
 Beide Gurtflüsse, Lavant sind wieder in Einem Gebiete.
 Allen den dreien befaß der Slavenruf also zu heißen.
Lava heißt slavisch der Steg, **Kerk** Flüsse voll Roggen der Quäcker.
 Beide gehörten wir an dem fürstlichen Stuhle der Solva!
 Herzogen huldigten dort Krains Väter inmitten der Deinen.
 Schätzen wer kann es genug dieß Denkmal der windischen Vorzeit,
 Wärmt es der Entel Geblüt nicht, denken an wackere Ahnen!
 Gerne seh'n Gemma's Gemäld Illyria's fromme Bewohner:
 Balvasor's Namen vergießt der obern Drave Land niemals:
 Euer Hans Ungnad Baron war unserer Trüber Mäceas.
 Schmidburg Josephus Camill, Illyricum's Du Evergete!
 Werde spät, spät uns entrückt! Die Craina, Carinthia werden
 Lehren der Entel Gefolg', wie beide Du zärtlich behandelst,
 Allen zu dienen bereit, gen Jedermann holden Benehmens.
 Schmidburg's Stamm lösche nie aus! Gott! unserer Schicksale Lenker!
 Wo Du auch Dest'reich beglückst, wird unser Dank, Schmidburg! Dir folgen.

a) V „Illir. Bl.“ l. 1832 str. 4 nahaja se naslednji dovtipni prevod :

Slovincu željnimu brati
moje
pesmi pod imenam:
Kita cvetja razniga.

O de znal bi te v čebeló prestvariti!
De bi 'z cvetja vsakiga méd mogel piti;
O de bi nikolj ne bil ne pajk, ne kača!
Spaki cvetje nar se slaji v strup obrača:
Pustil bi na kito mojo ti letéti,
Pustil bi se naserkljat' na vsakim cvéti.
Kdor bo kolj enakih misel, pridobiva
Si povsod' sirup medeniga izliva.
Ali ako bil bi kača sam na sebi,
Ako dano bit' mi ní premenic tebi,
Prosim te na kito ne hodit': ni zate;
Vam cvedè, vam obrodi, čebele! nate!

Pel

pred sto letmi po dalmaško

Ivan Ivanišević,

plemenitnik, obojih jur doktor, korar, teolog,
trikrat vikar-general itd.

Pokrajničil Pr. — n.

Mnogi so čestitali Prešernu, češ, on je dal ta krasni prevod na svetlo; ali — v št. 2, kjer je natisnjena njegova Romanca z ženskimi asonancami („Klel učenc filosofije — Pust na pepelnično jutro“ itd.) s podpisom Dr. Pr., v posebni opombi pravi Prešern: »Da dem Verfasser der gegenwärtigen Scherzromanze mehrere Lobsprüche wegen der im letzten illyr. Blatte vorkommenden trefflichen krainischen Uebersetzung eines dalmatinischen Gedichtes zu Theil geworden sind, solche ihm aber nicht gebühren, so findet er sich veranlasst, die Leser dieses auf die Verschiedenheit der beiderseitigen Namensschiffen aufmerksam zu machen.« —

Koj v št. 3 da nato Zupan — tedaj že v pravdi — na svetlo pesmico z naslovom:

Modrica.

Krajnci! lepiga pišite
Dostí, kratko pa polnó;
Oporéki ne umolkníte!
Zbrihtana hvalila bo.

Pesmic radi se učejo:
Hrani majhine spomín;
Koljko ih zbere Odisejo?
Ali tebe, velik Plin?

Pravd za čerko vam ne branim:
Um obojim prevedré;
Srejn miru nikolj ne ranim,
Ako pravd ne bizanté.

Erläuterungen.

1. Modrica, Muze. 2. Oporéka, Widerspruch. 3. Odiseja, Somers Gedicht von Ulysses Reisen und Schiffsalen. 4. Plin, Plinius der Aeltere, der Naturgeschichtschreiber. 5. Čerka, Buchstabe. 6. Srejna, Gemeinde. 7. Bizantiti, byzantinisch behandeln, außerhalb der Schule wichtig machen.

Pripravljalna pot v zemljepisje in zgodovino.

(Dalje.)

Deržave pa nimajo vlade povsod enake, ne istih naredeb v postavodaji in izpeljavi postav. Sploh pa razločujemo po načinu vladanja in po vstavi deržave v tri verste.

Kjer jeden sam postave daje, vradnike vmešča in za izpolnitev postav skerbi, tam je deržava monarhija, samovladarstvo, in vladavec je monarh, t. j. samovladar. — Pri taki vladi je blagor in gorjé podložnega ljudstva največ odvisno od osebe vladarjeve, in potem od tega, kakošne svetovalce si izvoli pri svojem vladanji. — So pa tudi take monarhije, kjer je kneževa oblast enkoliko omejena pri zakonostavstvu; poslanci ljudstva se nekaj vdeleže pri zakonostavstvu, pri odločevanji davkov, take vlade imenujemo potem vstavne deržave ali konstitucionalne monarhije. — O postavah se posvetujejo v zbornicah ljudski poslanci, in vladar potem poterjuje ali tudi ne poterjuje postav tam sklenjenih; naša Avstrija je sedaj vstavna (konstitucionelna) deržava.

Kjer ima pa le jeden stan, recimo najbogatejši ali najiminitnejši pravico do vladanja, t. j. da ljudstvu dajejo postave ter njih izvršujejo, službe (vradniške) pa med sebe razdele, se imenuje taka vlada plemeniška (aristokracija). — Tudi ta način vladanja je dober, ako merijo postave le na splošno blagostanje podložnih, ako se odberejo najsposobnejši in najmodrejši za deržavne službe, potem je taka vlada res vlada boljarev t. j. najboljših.

Taka vlada se rada preverže v oligarhijo, t. j. v tako, kjer le posamni vladajo, vse službe le med svoje pristaše razdele, in se ne gleda toliko na sposobnost in poštenost, kakor na bogastvo, plemeniti rod ali lizunstvo. Taka vlada osramotuje vse zares plemenite ljudi in rodi veliko zlega v ljudstvu.

Kjer ima vse ljudstvo, ne gleda na stan in premoženje, pravico, oddajati svoje glasove, ko se stavijo zakoni, ter voliti si sodnike in izvrševalce postav, imenuje se taka deržava demokracija (ljudovlada).

Taka vlada je dobra za majhno ljudstvo, kjer je nrvnost nepokvarjena, kjer se postava in pravo spoštuje. Pri taki vladi je povsod svoboda in red, vsi deržavljeni vladajo kakti knezi, vsi se vesele svobode in za njo žertvujejo kri in premoženje. Taka ljudovljada je bila bajé rimska ob času kralja Pira, ko je njegov poslanec Cinea rekel, da je videl „domovino kraljev“.

Ali to je le vzor ljudovljade, kakoršen je le malokje in v redkih časih. Svobode in pokorščine ljudje ob enem nočejo; kolikor glav, toliko misel, nastanejo stranke, jeden vleče na desno, drugi na levo, in občestvo ima od tega škodo. Postave se dajejo, ki so le jedni stranki na

korist, za oblastniki se ne izvolijo najmodrejši marveč tisti, ki si znajo z vsako zvijačo ljudstvo pridobiti. — O rimski ljudovladi je 100 let pozneje Jugurta rekel, da je tam vse naprodaj, in bi se mesto lahko kupilo, samo da se kupec najde. — V taki ljudovladi ni miru poprej, da se mogočen polasti vlade, ki potem z železno roko razuzdano druhal, ki noče postavam ubogati, kroti, da so potem drugi državljani varni na premoženji in življenji.

Vendar poglavitna reč ni v tem, ali je država monarhija, ali je ljudovlada, marveč poglavitno je to, da oblastniki in podložni svoje dolžnosti izpolnujejo, kakor nam to veleva kerščanska vera; pokorščina in svoboda mora biti v kerščanskem zmislu, potem je taka država, naj bode že vladina oblika ta ali una, srečna, ljudje v miru in pod varstvom postav vživajo dobroto vrejene države, svojo domovino čislajo in ljubijo, v vednosti in umetnosti napredujejo, najhuje zleg v državi so pa domači prepiri, ki moč države na znotraj in zunaj slabe. (Konec.)

Dopisi in novice.

— *Iz Vrabč na Vipavskem, 23. maja 1877.* (Konec.)

Potem omenja, da je pri nadzorovanji šol opazil, da se nekateri učitelji ne derže učnih črtežev. Tako na priliko se malo jemlje ozir na risanje, a na telovadbo skoraj nič. Dobro hoteč zavrača učitelje, ki jim gre to mar na dotične postave in določbe, pa jih svari, da se bo proti onem, ki nepostavno ravna, po vsej ojstrosti postave postopalo. Tudi priporoča, da naj imajo učitelji svoje vradne pisarije lepo v redu in naj skerbijo, da bodo povsod krajne bukvarnice.

Konečno upa, da se bo popravilo, kar tu in tam pomanjkuje in da se bo pri prihodnem nadzorovanji lahko prepričal, da ni zastoj svaril. —

Na versti je g. Kavčič s svojim poročilom. Iz dolzega njegovega opisa bilo je znati, da je marljivo prebiral knjige, ki govorijo o realijah, kakor tudi to, da bi otroci, ki bi na kmetih vse to znali, gar je g. K. priporočal, ne bili več učenci ljudske šole, nego izverstni realci.

Iz g. Perné-tovega spisa o kmetijskem nauku posnamem jedro, ki je: 1) »Kdo naj obiskuje ta nauk in 2) kteri čas naj se v to voli?« — Po Perné-tovih mislih naj bi se vdeležila mladina od 14.—18. leta tega poduka in naj bi se poučevalo po zimi zvečer. Tudi učenci ponavljske šole bi se lahko vdeležili tega nauka. Toda vsi zbrani učitelji so zoper to iz mnogih veljavnih uzrokov. In kdo nam bo gonil po zimi zvečer otroke v šolo? Perné-tu samemu se zdí to skoraj nemogoče, zato je rekel, da iz tega vsega menda nič ne bo. . . .

Na to se oglasi g. Vodopivec in nasvetuje, da bi se ta nauk združil s ponavljsko šolo. (Sprejeto.) V tem smislu govori tudi Zarnik iz Ternevega.

G. Pin, ki je imel poročati o telovadbi v ljudski šoli povdarja posebno snažnost kot pospešiteljico zdravja. Novega nam je malo povedal, temu je zavračal one, ki uče telovadbo na g. Simovo knjigo in one, ki jo je izdal »Južni Sokol.« Tam se vse najde, kar potrebuje učitelj telovadbe. . . .

Prestopi se k 7. točki dnevnega reda. G. Vencajs poroča o Postojnski okr. bukvarnici. Iz njega poročila zvmemo, da je dobil v blagajnici 22 gl. 22 kr. Pretečeno leto bilo je dohodkov nad 40 gl., stroškov pa nekaj nad 39 gl. Časopisov bilo je 6, ki so se učiteljem razpošiljali. O Vipavski bukvarnici poroča Grebenec in Rant. Ta ima 954 knjig (20 novih), 5 časopisov. Rant pravi, da je razposlal 178 okrožnic s časopisi, a nazaj došlo jih je le 119. Listov se je razgubilo nič manj kot 67. Ker ta razpošiljatev ni poštne prosta in ker se toliko listov pogubi, dogovorilo se je, da se v prihodnje opusti razpošiljanje časopisov.

Pri volitvi za novi odbor oddalo se je 34 listov. Izvoljeni so za Postojnsko bukvarnico Kavčič, Lah, Thuma iz Postojne in Vencajs. Za Vipavsko bukvarnico: Adlešič, Francelj in Rant.

V stalni odbor se volijo: Demšar, Mercina, Perné in Zarnik Martin.

Pri nasvetih se oglasi Grebenec ter pravi, da so pravila za okr. učit. društvo že lani poterjena, a društvo še zdaj ni svoje delavnosti pričelo, ker ni društvenikov. Pozivlja toraj učitelje, da naj se vpišejo k društvu. Pa kakor se vidi, nekterim učiteljem ni dosti ležeče na tem društvu.

Vpisalo se jih je le 15. Potem sklene predsednik s trikratnim »živijo« klici na cesarja, na kar se vzdignejo vsi učitelji in zakličejo trikrat »živijo!« Zbor se konča ob 1 uri. Pri skupnem obedu pri g. Vičiču verstila se je pesmica za pesmico in bili smo prav židane volje.

Po obedu napotimo se k g. okr. glavarju, ki nam je dal vediti, da nam izplača potnino. Pridši k verlemu gospodu, obžaluje, da se ni mogel vdeležiti zborovanja, ker je bil po opraviilih zadržan, in ko se nam potnina izplača, razšli smo se vsak na svoj dom. Ivan Zarnik, učit.

— *Gospodarskih in gozdnarskih šol* je bilo v Avstriji l. 1876. vže 70. Po svoji osnovi so: 1 kmetijska in gozdnarska viša šola, 13 srednjih šol (med temi 9 kmetijskih), 3 gozdnarske, 1 vinska in 1 sadjerejna srednja šola, in 56 nižih kmetijskih in gozdnarskih šol, in sicer 26 poljedeljskih šol (med temi 2 kmetijski šoli po zimi v Celovcu in Kromerizu), 2 gozdorejni šoli, 21 nižih šol za vertnarstvo, sadjerejo in vinstvo, 4 tečaji za pivovarstvo in žganjarstvo, in 2 šoli za predivstvo. Od teh šol so 3 deržvne vstanove (c. k. viša šola za talno obdelovanje [Bodenkultur] na Dunaji, e. k. vinstvena in sadjerejna šola v Klosterneburg-u in c. k. vertnarsko izobraževališče v Levovu, ki sliši k vseučilišču v Levovu, tedaj spada naučnemu ministerstvu) in 23 deželnih naprav; prejšnega leta jih je bilo le 17, a otvorili so dvoje srednjih deželnih šol na Marskem, dvoje gospodarskih šol v Dublany je deželna uprava prevzela, prištevata se tudi dva posebna tečaja, katera je kmetijska deželna učilnica vstanovila v Ober-Hermsdorfu, tedaj se je število pomnožilo za 6.

Dvoje šol (poljedelski šoli v Hrudimu in Kaadnu) so vstanovile dotične občine, 37 njih so vstanovile gospodarske družbe in pet pa nejavne (privatne) osebe, med te spada kmetijska srednja šola v Doubravcih na Moravskem, privatna poljedeljska šola kneza Janeza Adolfa Švarcenberga v Libejic-Rabin-u na Pemskem, semenska sadjerejna in čebelarska šola gospoda Unterrainer-ja na Weinberlhofu pri Bolcanu, grof Atems-ova postaja za izgojitev semen, oziroma šola s to sklenjena pri sv. Petru pri Gorici, in tečaj za žganjarstvo, katerega vodi c. k. vseučilišni profesor, dr. Rudolf Günsberg v Levovu.

Učni jezik. Kar se tega tiče, podučuje se: nemški na 36 šolah (in sicer na viši šoli na Dunaji, na 8 srednjih, 13 poljedeljskih in 14 posebnih

[specialnih] šolah); češki na 10 šolah (in sicer na 2 srednjih in 8 poljedeljskih šolah), poljski na 8 šolah (med temi na 2 srednjih in 6 kmetijskih šolah); nemški in češki na 7 šolah (med temi na srednji šoli v Doubravcih, ki pa je leta 1876 prenehala); talijanski na 3 šolah; talijanski in slovenski na 2 šolah (in sicer na poljedeljski šoli v Gorici in na vinorejnih in sadjerejnih tečajih tam); nemški in talijanski na 1 šoli (in sicer pri sv. Mihelu); slovenski na 1 šoli (in sicer na sadjerejni in vinorejni šoli na Slapu); nemški in poljski na 1 šoli (in sicer na vertnarski šoli v Levovu); nemški in slovenski na 1 šoli (in sicer na strokovnih tečajih v Mariboru).

Kar se tiče učiteljskega obojja na teh šolah, je podučevalo njih 28 na višji šoli za talno obdelovanje, 109 na srednjih šolah in 282 na nižih šolah, veliko učiteljev na teh šolah je podučevalo drugod na posebnih šolah, tedaj ne gre vseh skupaj šteti.

V teh 70 učilnicah je bilo v začetku l. 1875/76 vpisanih 2053; na više šole jih pride 167, na srednje šole 622, in na niže šole 1246. Od teh 1246 učencev nižih šol jih je bilo v poljedeljskih šolah 719, na gozdnarskih šolah 29, na vertnarskih, sadjerejnih in vinorejnih šolah 382, na tečajih za pivovarstvo in žganjarstvo 112, na predvirejnih šolah 9. L. 1874/75 jih je bilo iz vseh tačas obstoječih šolah, ne gledé 18 slušateljev na višji šoli za obdelovanje tal, odpuščenih 623 učencev, ki so tečaj doveršili, med temi jih je bilo 156 iz nižih šol (med temi pa zopet 240 iz poljedeljskih šol).

Troška je bilo za te šole 577.577 gl., tukaj ni štet trošek za prenavljanje, za nakupovanje učil i. dr., za štipendije učencev, za obdelavo zemljišč združenih s šolo. Od teh 577.577 gl. pride na višo šolo za talno obdelavo 117.400 gl., na srednje šole 204.411., in na niže šole 255.766 gl., in od tega na poljedelske šole 166.473. Od vsega pride za učiteljske plače 291.107 gl., od tega pride na višo šolo 62.712 gl., na srednje 120.381 gl., in na niže šole 108.014 (od teh pa na 26 poljedeljskih šol 81.971 gl., tedaj poprek na šolo 5153 gl.).

Za teh 70 šol je dalo ministerstvo poljedeljstva, — ker naučno ministerstvo daje le za srednjo šolo v Černovicah in za vertnarsko šolo v Levovu 900 gl. — l. 1876. rednih letnih doneskov 238.515 gl. in dežele 223.834 gl. Od tega državnega doneska pride na c. k. višo šolo za obdelovanje tal na Dunaji 117.400 (ves reden trošek), na pridajke (subvencije) srednjim šolam privzemši c. k. učilnico v Klosterneuburgu 62.425 gl., in na niže šole 58.690 gl. (od teh pa zopet 39.620 za 26 poljedeljskih šol). — Od deželnih doneskov dobe srednje šole 79.900 gl., niže šole 143.934 gl. (in od tega zopet 105.330 gl. poljedelske šole).

A dežele veliko več potrosijo, kakor je tukaj zapsanega, ker tukaj ni vštét trošek, ki ga prizadevajo zemljišča zvezana s temi šolami, niti niso vštete dežele štipendije in troški za hrano učencem. — Naštevaje te učilnice so se izpustile nekatere naprave, kakor na pr. kmetijski poduk v duhovenskem semenišču v Levovu, tako imenovana živinozdravniška tečaja v Tarnopolu in Čortkovu, kmetijski tečaji na učiteljskih izobraževaliških. Podkovijske šole so tudi na Dunaji, v Gradcu, Celovcu in v Ljubljani; podkovijske šole pri c. k. armadi v Pragu, Olomucu in Bernu so pristopne tudi nevojakom; na Dunaji traja tečaj za kovaške pomočnike po 3 mestce, ta tečaj je združen s c. k. zdravniško šolo.

— *Podučevanje v kmetijstvu* v ljudski šoli in kmetijsko nadaljevalno podučevanje.

L. 1875 je bilo odkazanih 15.166 javnih in nejavnih šol v deželah ta-

stran Litave; deželne oblasti so izkazale, da se je v kmetijstvu podučevalo v 2128 šolah, v sadjereji na 4034 šolah, v čebeloreji na 1486 in v svilarstvu na 862 šolah. Drevesnih šol je bilo 3215, čebelnih panjev tem šolam na razpolaganje 538, in svilorejo so res gojili na 348 šolah, šolskih vertov je bilo 4032.

Podučevanje je bilo sploh v tem, da je ljudski učitelj pri dotičnih berilnih vajah potrebne reči iz kmetijstva razlagal. V sadjereji, čebelarstvu in sviloreji so podučevali učitelji, ki so posebno veselje imeli za take predmete, sicer je pa le izjemno kak učitelj v to sposoben podučeval v šolskih urah ali pa po šoli v tem ali unem oddelku (Fach) kmetijstva, ali o kmetijstvu sploh, tedaj se ne more prav vedeti, kakšno je bilo sploh podučevanje. Ni treba daleč razpravljati, da je tako podučevanje koristno, slavne šolske oblasti so vsak čas in ob vsaki priliki povdarjale važnost tega poduka, ter so podpirale, kjer je kazalo, dotične učitelje, ali pa dajale pripomoč za drevesne šole, šolske vertove, za učila. Posebno se je oziralo na to ministerstvo poljedelstva, ker je ta nauk podlaga nadaljevalnemu kmetijskemu tečaju.

Naučno ministerstvo ni imelo v poslednjih letih denarja za to na razpolaganje, a ministerstvo je privolilo na podlagi nasvetov deželnih oblasti potrebne svote za nagrade pozameznim učiteljem od 20—50 in tudi do 100 gl., nekaj pa tudi za napravu najpotrebnejših učil. V ta namen je ministerstvo dalo l. 1876 okoli 16.000 gl., temu se prišteva tudi pripomoč za tako imenovane nadaljevalne kmetijske tečaje in to, kar se je za učila potrosilo. —

Konca marcija l. 1876 je bilo kmetijskih šol v zvezi z ljudskimi šolami: na Dolenje-Avstrijskem 41, Gorenje-Avstrijskem 5, na Salcburškem 3, na Tirolih 4, na Predarlškem 5, na Štajarskem 17, na Koroškem 18, na Kranjskem 1, na Pemskem 8, na Moravskem 11, v Šleziji 62, skupaj tedaj 174 šol z 228 učeniki in 5537 učenci. L. 1875 pa je bilo šol 182, učencikov 286, učencev 6219. Da je bilo l. 1876 manj šol pride od tega, ker so več podučnih tečajev šteli za kmetijske nadaljevalne šole, kar pa taki tečaji še niso. O tem so pozvedovali l. 1876 povsod, kjer so za l. 1875 izkazali nadaljevalne kmetijske šole. Od tega je tudi zaviselo, ali se ima še na dalje dovoliti pripomoč (subvencija) za kmetijsko nadaljevalno podučevanje. — Tako podučevanje so strokovnjaki pohvalili samo v okrožji nad in pod Manhartovo goro na Dolenje-Avstrijskem, na Štajarskem in v zahodnjem delu Šleziji; manj pohvalno (minder günstig) so se izrazili o kmetijskem nadaljevalnem podučevanju na Dolenje-Avstrijskem v okrožjih nad- in pod Dunajskim lesom, na Gorenje-Avstrijskem, na Tirolih, na Koroškem, Marskem in v Tešenskem okraji Šlezije, v nekaterih slučajih je pa bilo tako podučevanje nezadostno. Iz sporočil se pa razvidi, da so imeli marsikje kmetijsko podučevanje za nadaljevalni poduk v kmetijstvu, kjer pa ni bilo drugega, kakor da so v ljudski šoli zgol z učenci obravnavali kmetijstvo. Vzroki, da nadaljno podučevanje v kmetijstvu malokje ugaja, so različni: nadaljevalno podučevanje še ni organizovano, učni črteži ne izpeljani, učna tvarina se različno obravnava, kmetijske nadaljevalne šole so osnovali tudi tam, kjer jih nikoli ni bilo treba, obiskovanje šol ni prisilno in ni je kontrole, poslednjič pa je po nekaterih krajih opozicija nekaterih šol in občin zoper kmetijsko podučevanje (na pr. v okrožji nad- in pod Dunajskim lesom, na Dolenje-Avstrijskem, na Gorenje-Avstrijskem, na Koroškem, v Tešenskem okraju Šlezije). Dalje se mora tudi v poštev jemati, da je vzrok slabemu napredovanju tudi ta, da je plača dotičnih učiteljev negotova, da so le-ti z drugimi opravki preobloženi, sploh so pa tudi učeniki za tako podučevanje premalo sposobni. Tudi gre

omeniti, da tu in tam prav živo manjka potrebnih učil in podučnih bukev, oprav tako so šolski vertovi in drevesne šole v slabem stanu ali pa jih še celo ni.

Ministerstvo kmetijstva je vsled pozvedovanja dobilo toliko gradiva ó vprašanji zastran nadaljevalnega kmetijskega tečaja, da se bode v kratkem snidlo v komisijo z naučnem ministerstvu, da se posvetuje o tem vprašanji.

— *Katoliški shod na Dunaji.* (Dalje.) Tedaj sem terdno prepričan, da je prizadevanje za narodne pravice po šolah opravičeno, ter ne more in ne sme biti v protislovji s katoliškim prepričanjem, in da se to oboje lahko združuje, tedaj se glede na razjasnenje gospoda poročevalca popolnoma strinjam z resolucijo. Beseda enkrat izgovorjena se lahko napak tolmači, zarad tega sem hotel to razjasniti. (Gov. grof Clam-Martinić.)

II. Kaj naj katoličanje vseh kronovin in dežel v cesarstvu storé za ponovljenje kerščansko-katoliške odgoje katoliške mladeži glede ljudskih in srednjih šol. —

O tem bo mogoče kaj vkreniti še le tačas, ko preneha državno brezversko šolstvo po deželah, po katerih je že izpeljano, potem se bode to dalo gledé na posebne razmere po deželah razsoditi. Čas pa, v katerem bode treba vspešno delati, naj ne najde katoličane nepripravljene.

Zatoraj se katoličanom vseh dežel naslednje priporoča v resno premišljevanje.

1. Prizadevati se je treba: a) za svobodno napravlanje in razvijanje katoliških učilnic pod cerkvenim nadzorstvom vzlasti ljudskih šol, učiteljskih izobraževališč in srednjih šol. Taka avtonomija za šole in učilnice bo tudi podajala moralno varuštvo zoper to, da se ne bode javni poduk nekerščanski zlorabil za politične strankarske namene, posebno pa, da se po deželah, kjer stanujejo različne narodnosti, ne bode zatiral domač jezik. (Od kar je cerkveno nadzorništvo odpravljeno, res, da ponemčevanje napreduje nagloma, pred vsem pa na Koroškem, tam na pr. po Velikovškem in Šmihorskem okraji slovenskonemske šole sistematično odpravljajo, po mnogo krajih še ni dovoljeno, otroke v šolo vstopivše v domačem jeziku podučevati, in učitelji se pri konferencah s tem bavijo, kako bi hitreje in lože otrokom nemščino v glavo vbijali, pod cerkvenim nadzorništvom ni bilo take sile z nemščino. Tudi na Štajerskem ponemčevanje sigurno postopa, — suaviter in modo, fortiter in re — deželni šolski svet je ravnokar imenovanje učiteljev v roke vzel — v eni roki bič v drugi hleb kruha — učitelji bodo v nekaterih letih vsi drugačni postali; na Kranjskem je imela dosihdob narodno stranka še večino v deželnem zboru in v deželnem odboru, a krajni šolski svet pravico predlaganja učiteljev, to sta dva tabora, katera še branita narodno šolstvo, zato pa ju vedno naskokuje nemška — recte — ponemčevalna stranka — ako zgube narodnjaci te dve poziciji, potem se bode začelo ponemčevanje na Kranjskem, kakor po sosednjih deželah, učitelji pa se bodo skušali še bolj, kakor dosihmal, kdo bode bolj ustrezal t. j. kdo bode bolj ponemčeval, ako bodo namreč videli, da je to všeč gospodom, ki imajo hleb v rokah. — To je neizprosljiva logika faktičnih razmer in državnega šolskega monopola. — Kdor tega ne vidi in ne pozna, mu res ni pomagati, zastoj se marsikdo pri nas ali drugje ponaša s svojo národnostjo, ko pa vedoma ali nevedoma spodkopujejo narodno prizadevanje in vse graja, za kar se trudi narodna stranka, t. j. zavedni narodnjaki in skušeni politikarji.)

b) Da se poverne katoliški značaj šolam in učilnicam, ki so vstanovljene kot take, in so do najnovejših časih veljale tudi kot take, a bile so spremenjene zoper voljo vdeleženih v brezverske, in da se povernejo zavodi in vstanove,

ki so pravno namenjeni za katoliško poučevanje, pa se djansko rabijo za brezversko poučevanje.

c) Da se varuje katoliškem starišem popolno svobodo, pošiljati svoje otroke v katoliške šole in odstrani vsaka sila, pošiljati jih v brezverske šole.

Grof Leo Thun nekoliko to razjasnuje. Izmed največih pomanjkljivosti šol je ta, da se je birokratično-administrativen duh tudi vsilil v šole. V pisanji in poročevanji minejo mesci, preden se zlo odverne. V nasvetovani resoluciji je izgovorjena šolska svoboda in avtonomija v katoliškem duhu. Katoliški šoli, kakoršna je bila prej pri nas, se ni nikdar očitalo, da se vanjo vriva politično prizadevanje; še le pod vstavno vlado gre prizadevanje na to, šolo rabiti za politične namene. — (Vstava je marsikaj pre naredila; pravne razmere učiteljev so tudi vse drugačne, kakor poprej, učitelji so se v novejših časih jeli gibati in čutiti se; postali so ali državni, ali deželni vradniki in kot taki se tudi vdeležujejo javnega življenja, to ne more drugače biti, dokler se učiteljem aktivna in pasivna volilna pravica ne odvzame. Vred.)

2. Odstranjenje katoliškega značaja je napredovanju srednjih šol — gimnazij, reak in učiteljskih ravno tako škodljivo, kakor ljudskim šolam.

Da se katoliške srednje šole najprimerneje uredi, doseže se to ne z državnimi postavami, marveč po prostem razvitku in tekmovanji avtonomnih učilnic. Ker šole za omiko ljudstev potrebne rastejo s številom prebivalcev, zato je pa tudi treba, da se pomnože katoliške cerkveno-avtonomne srednje šole, tedaj ni le potreba, da se ohranijo sedanje gimnazije duhovnih redov, marveč neogiblivo je potrebno popolne svobode, da se taki zavodi razvijajo in na novo ustanovljajo.

3. Za katoliški poduk so tudi sedaj potrebna katoliška cerkveno-avtonomna vseučilišča.

Spoznava se, da je nujna potreba, ustanoviti ali zopet naravnati vsaj jedno tako vseučilišče v naši državi in imeniten nalog bode katoličanom vseh dežel, da se porazumó, kako bi bilo mogoče doseči ta smoter. (Dalje prih.)

— *Iz seje c. k. dež. šol. sveta za Kranjsko dne 11. maja 1877.* Kar se tiče obravnáv šolskih zamud na ljudskih šolah se izdaje o priliki razglasa slav. ministerstva okr. šl. svetom ukaz, v katerem se dosedanje postopanje z ozirom na rzsodbo nekoliko spremeni. — Občina se je pritožila zoper rzsodbo okr. šl. sveta, ki je posestvo oprostil davščine za šolo; z nekaterimi popravki se je ta tožba sprejela. — Imenovanje učiteljev: Janeza Korbana v Vodica in Leopolda Abrama za stalna nadučitelja v Šent-Vidu pri Zatičini in g. Abrama za Kostonjenco se je poterdilo, in dekreta sta bila narejena. — Prošnja sirote gimnaz. profesorja do Njih Veličanstva za prideržanje dosedanjega milostnega daru se je predložila slav. ministerstvu s primernim nasvetom. — Prošnje za zljajšanje kazni zastran šolskih zamud, prošnje za pripomoč in nagrado so se reševale.

— *Iz seje c. k. dež. šol. sveta dne 24. maja 1877.* Nasvetujejo se nekatere naredbe, da se ubrani potuhnjenosti, ki se utegne pripetiti, ko unanji kandidatje prosijo za napravo zrelostnega izpita. — Nejavnem učencu na gimnaziji se je dovolil pristop k zrelostnemu izpitu. — Prošnja krajnega šolskega sveta, da se premeni postavni čas za poučevanje na ponavljavni šoli, se je zavergla. — Ljudski učitelj, zoper katerega se je izveršila disciplinarna preiskava, je dobil zarad zamud pri službi pismen ukor. — Sprejeto je bilo, da se vstanovi v Černomlju 2razredna dekliška šola, in učiteljci bote imeli na leto po 500 in po 400 gl. — Pritožba zoper rzsodbo okrajnega šolskega sveta, ki

se tiče plačilnega ukaza za donesek k učiteljski plači, se je sprejela. — Izdal se je ukaz, da naj se hitreje izvršuje stanovanje učitelja na šoli v Zgornji Sušici, ki se na novo vstanovlja. — Odobrilo se je, da se ima 2razredna ljudska šola v Zagorji v prihodnjem letu razširiti na 3razredno, plača drugemu učitelju bude 450 gl., a tretjemu za prihodnje leto 400 gl. — Prošnja za vsakoletno milostno podporo sirotam ljudskega učitelja, se je napotila s primernim nasvetom deželnemu odboru. — Razreševale so se prošnje za popredno izplačevanje in za denarno pripomoč.

— *Iz seje dež. odbora 26. maja t. l.* Deželni odbor je predlogom pomnož. krajnega in okrajnega šl. sveta priterdil, da se učitelj Jakob Gostiša v Trebnem in Janez Terselič, ki še čez 15 let služita, definitivno v službi poterdita; služba 3. učitelja v Semiču pa naj se odda Francetu Kendi. —

— *Okrajna učiteljska konferenca* za Ljubljansko mesto bude v četrtek 5. julija dopolne ob 8. v sobi II. tečaja c. k. učiteljišča. §. 4. ukaza slav. ministerstva dné 8. maja 1872 pove, kateri učitelji se vdeležo tega zborovanja. Dnevni red. 1. Nadzornikove opazke. 2. Nasveti k reviziji šolskega in učnega reda. 3. Poročilo bukvarničnega odseka, njega nasveti, nova volitev odseka. 4. Volitev v stalni odbor za prihodnje šolsko leto. 5. Samostalni predlogi.

— *Poduk o ženskih ročnih delih* za učiteljice, učiteljske pripravnice in gospodinje, spis. Ana Štumpf, nadučiteljica na c. k. dekliske šoli v Terstu. Knjiga je razdeljena v več delov in poglavij, ki govoré od učiteljice, njenega izobraženja, od otroka, njegovih dušnih moči in njih izobraževanja, od učilnice, drugo poglavje govori o posebni metodiki, drugi del obsega v prvem poglavji »Tvarinoznanstvo«, a v drugem »Gospodinaznanstvo.« — Kakor je nekdaž Kolumb svojim objedavcem rekel: No, zakaj pa vi niste tega poprej pokazali, tako tudi pisateljica lahko reče vsem svojim tovarišicam: Poglejte pot sem vam pokazala prva v slovenskem jeziku, kako imate podučevati žensko mladino v ročnih delih, pa govoriti z njo v materinem jeziku, katerega razume in ki se njih serca najbolj prime. — Kdor stvar objektivno presoja, mora priterditi, da si je pisateljica s tem delom velike, velike usluge pridobila ne le za stvar, o kateri piše, marveč tudi za slovensko šolstvo. Perva je začela pisati v slovenskem jeziku za šolo in učiteljice. Mi le želimo, da bi jo slovenske učiteljice, od katerih vendar mislimo, da niso vse zatajile svojega rodu v tej stvari posnemale, le take bodo šolstvu in narodu koristile, in potem ne bodo imele vzroka pritoževati se, da jih narod pisano gleda.

— *Vabilo na naročbo znanstvenega časopisa Matice slovenske in prošnja za dotično gradivo.* Odbor Matice slovenske namerava v smislu poslednjega občnega zbora 2. dné t. m. izdajati znanstveni časopis, kateremu naj je ime: »Časopis Matice slovenske«. Ta časopis bude obsegal vse, kar v znanstvo spada, s posebnim ozirom na slovanski svet: zemljepisje, zgodopisje, prirodopisje, starinstvo, razprave o kulturni zgodovini slovencev, državo-slovne, socialne, in gospodarstvene razmere; nabiro ostankov narodnega pesništva, razprave o novih iznajdbah, umetnijah in vedah, naznanila in presojevanja novih slovstvenih stvari, poročila o delovanji Matičnem itd. Članki, segajoči v politiko, so po pravilih Matičnih izključeni iz časnika. »Časopis Matice slovenske« ima izhajati vsak četrtert leta en zvezek po 3 do 4 póle; zvezek bude stal 50 kr. Oglaševanje na naročbo, s katero se ob enem pošlje 50 kr. naročnine za prvi zvezek, sprejema tajništvo Matice slovenske do **20. junija** t. l. Ta oglas velja tudi za poročstvo celoletnega večidel plačila. Pervi list pride na

svitlo, kakor hitro se a) oglasi toliko naročnikov, da so stroški izdajanja pokriti, in b) da odbor prejme časopisu primernih rokopisov toliko, da more prvi snopič na svitlo priti. Zato odbor, ki prevzame vredništvo prvega zvezka, ob enem vljudno vabi slovenske pisatelje, naj mu pošljejo berž ko mogoče za prvi list gori navedenemu programu primernih se vé da ne preobširnih sestavkov; vsaj tudi pri časnikih veljá prislovica: »*variatio delectat*«. Odbor hoče tako vstreči željam nekaterih Matičnih gospodov udov. Z ozirom na obilo število časnikov slovenskih, ki deloma več ali manj obdelujejo novemu našemu časniku enako polje, nalagajo mu pa Matična pravila dolžnost, da previdno postopa o novem početji in zato izdanje prvega snopiča smatra za poskušnjo; ali se bode oglasilo toliko naročnikov, da ne bi Matica prevelicnih stroškov imela, in ali se bode novemu časniku našlo tudi zadosti čislanih pisateljskih moči.

Za odbor »*Matice Slovenske*« v Ljubljani 20. maja meseca 1877.
Dr. Jan. Bleiweis, povernednik.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na enorazredni ljudski šoli v Vodicach je učiteljska služba z letno plačo 500 gold. in prostim stanovanjem izpraznjena. Prošnje pri krajnem šolskem svetu v Vodicach do 15. julija 1877.

C. kr. okrajni šolski svet v Kamniku, dné 24. maja 1877.

Premembe pri učiteljstvu.

Gsp. Križnič, profesor na učit. izobraževališču v Kopru, je imenovan c. k. okrajni nadzornik za Pulj in Pazin, a g. Urbas, profesor v Terstu, za koperški okraj.

Vabilo

na naročbo za II. polovico l. 1877.

Kmalu poteče polovica leta osodepolnega 1877. Svet stermé gleda in pričakuje dejanj, ki države pretresajo, kraljestva rušijo in zopet vstanovljajo, a „Učit. Tovariš“ list za listom izhaja, in danes zveršuje 12. list. Ako hočete, da Vam še zanaprej prihaja vsaki mesec, nu, dajte! pošljite mu potnine, naročnine, t. j. tisti, ki ste mu podpisali potnico le polletno. — Oblika in obseg lista ostane kakor doslej. Mnogim ne vstrezamo, pa saj tega tudi nismo pričakovali; da pa nekaterim vstrezamo, kaže nam to, da nas poučirajo duševno in dejansko, tako da „Tov.“ že izhaja, ker se ne vozi v kočiji, marveč le peš potuje od kraja do kraja. Zaostale naročnike vljudno vabimo, da poravnajo svoj dolg, novim pa lahko vstrežemo z celim letnikom. Stane pa „Tovariš“ za celo leto 3 gl., za pol l. 1 gl. 50 kr. Vrednik mu je gosp. *M. Močnik*, učenik na I. mestni šoli pred škofijo št. 13, a založnik, ki tudi naročnino in naznanila prejema, *R. Milic* na st. tergu št. ³³/₁₉